

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ

Διήμερο εκδηλώσεων 11-12 Ιουλίου 2025

Ανοιχτή συνέλευση για την κρατική δολοφονία του Κώστα Μανιουδάκη

Εκδήλωση: Συγκάλυψη και Δικαιοσύνη

- Η συγκάλυψη ως επιθετική διαχείριση των κρατικών-καπιταλιστικών εγκλημάτων
- Οι κοινωνικοί αγώνες ως διεργασίες διερεύνησης και απόδοσης δικαιοσύνης από τα κάτω

Συμμετέχουν:

- **Ανοιχτές συνελεύσεις για την κρατική δολοφονία του Κ. Μανιουδάκη Χανίων & Αθήνας**
- **Αναστάσης Μανιουδάκης**
- **Θοδωρής Ελευθεριάδης**, γιος της Μαρίας Εγούτ, θύματος στο δυστύχημα των Τεμπών
- **Έφη Δούση** και **Ελένη Σπαθανά**, συνήγοροι υπεράσπισης επιζώντων στην υπόθεση της Πύλου (διαδικτυακά)

Στόχος της εκδήλωσης είναι να φέρουμε στο ίδιο τραπέζι διαφορετικές υποθέσεις συγκάλυψης κρατικών εγκλημάτων. Η αφετηρία μας είναι η υπόθεση Μανιουδάκη που τρέχει στην πόλη μας, και έχει λάβει πανελλαδική διάσταση. Μαζί μας θα έχουμε τον Αναστάση Μανιουδάκη, γιο του Κωστή, τον Θοδωρή Ελευθεριάδη, ο οποίος έχασε τη μητέρα του, Μαρία Εγούτ, στο δυστύχημα των Τεμπών, και διαδικτυακά τις δικηγόρους Έφη Δούση και Ελένη Σπαθανά, οι οποίες είναι μέλη της ομάδας νομικής υπεράσπισης που εκπροσωπεί τους επιζώντες του ναυαγίου της Πύλου.

Αναγνωρίζουμε ότι σε όλες τις παραπάνω υποθέσεις οι νομικές εξελίξεις αξίζουν την προσοχή μας, καθώς αντανακλούν συσχετισμούς δύναμης: Από τη μία οι μεθοδεύσεις των *από τα πάνω, από θέσεις εξουσίας και ελέγχου*, και από την άλλη οι κινήσεις που αποσκοπούν στη δημοσιότητα των γεγονότων, και στην αντίσταση απέναντι στα κρατικά εγκλήματα, που προέρχονται στη συντριπτική πλειοψηφία τους *από τα κάτω, από πρωτοβουλίες συγγενών, αλληλέγγυων, συλλογικότητας, συλλόγους και κινήσεις πολιτών μακριά από θέσεις εξουσίας και έξω από θεσμούς*.

Από τη δική μας σκοπιά, ως άτομα που «τρέχουν» τον αγώνα ενάντια στη συγκάλυψη της κρατικής δολοφονίας του Κωστή, επιδιώκουμε να ανοίξουμε έναν διάλογο, όπου έχουμε να συνεισφέρουμε την εμπειρία και τα συμπεράσματά μας. **Στο ίδιο τραπέζι με τους αγώνες του σήμερα, που μπορεί να «σίγησαν» αλλά δεν έχουν παροπλιστεί, από τα Τέμπη ως την Πύλο. Με το βλέμμα στους αγώνες του αύριο απευθυνόμαστε στον κόσμο που αγωνίζεται, για να φέρουμε και πάλι τους κοινωνικούς αγώνες στο προσκήνιο.**

Επιλέγουμε να ξεκινήσουμε με το έγκλημα στα Τέμπη, καθώς συμπυκνώνει αφενός τις πολιτικές υποβάθμισης της καθημερινής ζωής της κοινωνικής βάσης, και αφετέρου την επικοινωνιακή αλαζονεία ενός γιγαντιαίου μηχανισμού συγκάλυψης σε όλα τα επίπεδα της υπόθεσης. Παράλληλα, το επιλέγουμε γιατί αποτελεί ένα έγκλημα που έχει ταρακουνήσει την ελληνική κοινωνία, αποτελώντας σημείο καμπής για την πρόσφατη ιστορία των αντιστάσεων το εσωτερικό της χώρας, με αποκορύφωμα την κάθοδο εκατοντάδων χιλιάδων διαδηλωτών στους δρόμους την 28η Φλεβάρη.

Το έγκλημα στα Τέμπη, λοιπόν, είναι αγνό προϊόν των νεοφιλελεύθερων πολιτικών που ακολουθεί το ελληνικό κράτος περισσότερο από μια δεκαετία: **Πρόκειται για πολιτικές που κατατέθηκαν ως επιτακτικές στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό ήδη από την αυγή της καπιταλιστικής κρίσης το 2008, και τότε βρήκαν απέναντί τους σθεναρές κοινωνικές αντιστάσεις.** Πολιτικές που έκριναν προνοιακές παροχές που κατακτήθηκαν μέσα από αγώνες, ιδρώτα και αίμα, ως

κοστοβόρες, με στόχο να αποσύρουν το κόστος από το κράτος, και να το μετατοπίσουν κάθετα προς τα κάτω, στην κοινωνική βάση. Πολιτικές που κήρυτταν τη «σοβαρότητα» και την «υπευθυνότητα» της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας, ανάγοντάς τη στη μόνη ικανή να σηκώνει τα βάρη της υλοποίησης και της διατήρησης απαραίτητων δομών για την καθημερινότητά μας, από το πανεπιστήμιο, ως το σιδηρόδρομο και τα νοσοκομεία.

Διόλου τυχαία, μα εντελώς εύστοχα οι πολιτικές αυτές χαρακτηρίστηκαν ως πολιτικές λιτότητας. Αν κάτι είναι προφανές από το 2008 μέχρι σήμερα, είναι πως η καπιταλιστική κρίση δεν μπορεί να ξεπεραστεί από μόνη της, ούτε πρόκειται να επιβαρύνει τις τσέπες των αρχόντων, των κρατικών στελεχών, των εργολάβων και των εφοπλιστών. Με τη σφραγίδα μάλιστα δεξιών και αλλά και μιας «αριστερής» κυβέρνησης. Αντιθέτως, λοιπόν, εδώ και χρόνια, σε παγκόσμια κλίμακα, το καπιταλιστικό σύστημα και οι κρατικοί μηχανισμοί μάς «προειδοποιούν»: Η κρίση θα περάσει από πάνω μας. Το ξεπέρασμά της θα έρθει μέσα από την υποτίμησή μας. Το κόστος θα το σηκώσουν οι αδύναμοι, οι απόκληρες, οι μετανάστες, τα άτομα που δεν έχουν χώρο και προνόμια μέσα στη σύγχρονη κοινωνία, οι καταπιεσμένες και οι εκμεταλλευόμενοι.

Η λιτότητα έρχεται να πατήσει στο ιδεολογικό έδαφος του ατομοκεντρισμού και των διαλυμένων συλλογικών αντανakλαστικών και κοινοτικών σχημάτων. Η ατομική ευθύνη, ως το απόλυτο πρόσταγμα παγκόσμιας υγείας, είναι η ανεστραμμένη όψη της σύγχρονης βαρβαρότητας: Είναι ατομική μας ευθύνη να επιβιώσουμε σε έναν κόσμο που ο πολιτισμός του κέρδους έχει επισκιάσει την ανθρώπινη ζωή, και επεκτείνεται διαρκώς σε νέα πεδία. Επιβίωση κυριολεκτικά και μεταφορικά. «Όποιος δεν προσαρμόζεται, πεθαίνει» και όποιος δεν πεθαίνει προσαρμόζεται σε μια ζωή που περιστρέφεται γύρω από την εξασφάλιση των απαραίτητων για τη στοιχειώδη αξιοπρέπεια – μια ζωή σε διαρκή επιφυλακή.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να βάλουμε στην κουβέντα το έγκλημα της Πύλου. Μια σφοδρή δολοφονία εκατοντάδων ανθρώπων, που «έτυχε» να γεννηθούν μακριά από τα προνόμια του δυτικού κόσμου και του λευκού δέρματος.

Και ενώ η «τύχη» μπορεί να ορίζει το πού θα γεννηθεί κανείς, βλέπουμε πως η (αντι)μεταναστευτική πολιτική των κρατικών μηχανισμών, κάθε άλλο παρά τυχαία δεν είναι. Υπάρχουν, μάλιστα, πολύ συγκεκριμένοι λόγοι που οι χιλιάδες απόκληρων που επιχειρούν να περάσουν στα ευρωπαϊκά εδάφη (και όχι μόνο) αντιμετωπίζονται ως εχθρός.

Σε παγκόσμια κλίμακα, δεκαετίες αποικιοκρατίας κρύφτηκαν πίσω από έννοιες όπως «διεθνής καταμερισμός εργασίας» και δίπολα μεταξύ «ανεπτυγμένων» και «αναπτυσσόμενων» κρατών, «πρώτου» και «τρίτου κόσμου», Βορρά και Νότου. Διαφορετικοί όροι για την περιγραφή της ίδιας συνθήκης: Αυτής της σαρωτικής κυριαρχίας και ισοπεδωτικής εκμετάλλευσης των πληθυσμών και του πλούτου «αδύναμων» κρατών από τα ισχυρά (η γενοκτονία της Παλαιστίνης από το κράτος του Ισραήλ αποτελεί το κατεξοχήν παράδειγμα αυτής της συνθήκης, πολύ κοντά μας μάλιστα, εδώ στη γειτονιά της ανατολικής Μεσογείου, και σε χρόνο ενεστώτα). Συνολικά η συνθήκη αυτή, δεν μπορεί να διασφαλιστεί χωρίς μια ισχυρή πολιτική συνόρων, που λειτουργούν ως φυλακή για τους μη προνομιούχους, και ως φράχτης για τους προνομιούχους.

Οι μεταναστευτικές ροές αμφισβητούν στην πράξη τις «χαρακίες στο σώμα του πλανήτη». Η αντιμετώπισή τους από κράτη όπως το ελληνικό, αν και δεν λέγεται ποτέ ρητά, φροντίζει να υπενθυμίζει διαρκώς σε αυτόν τον κόσμο ποια θέση του επιφυλάσσει: Είτε στις αποικίες, στους πολέμους και την ανέχεια της «καπιταλιστικής περιφέρειας», είτε στις γαλέρες και την εξαθλίωση του «καπιταλιστικού κέντρου». Η παρανομοποίηση των μεταναστών, όπως και όλη η ρατσιστική ρητορική περί «αλλοίωσης» των φυλετικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών των δυτικών κοινωνιών διαμορφώνει μια δεξαμενή ανθρώπων, που εγκλωβισμένοι στα αόρατα σύνορα αυτών των κοινωνιών, βρίσκονται με ελάχιστα δικαιώματα, εκτεθειμένοι σε κάθε λογής εκμετάλλευση.

Αν εμείς, ως λευκοί, ως ντόπιες, θεωρούμε πως η παραπάνω συνθήκη δεν μας αφορά, τότε αγνοούμε μια βασική αρχή του κόσμου που ζούμε: Το μέτρο κάθε εκμετάλλευσης αντλείται από τις κατώτερες βαθμίδες της κοινωνίας, και εφαρμόζεται κάθετα προς τα πάνω. Όσο πιο εξαθλιωμένοι και εκτοπισμένοι είναι οι αόρατοι της κοινωνίας, οι μετανάστριες, οι φυλακισμένοι, γενικότερα τα έγκλειστα άτομα, τόσο χειρότερη θα είναι και η δική μας καθημερινότητα, σε κάθε επίπεδο.

Τα Τέμπη και η Πύλος είναι δύο κρατικά εγκλήματα που αντανakλούν την κοινωνική αναδιάρθρωση που συντελείται τα τελευταία χρόνια στην ελληνική επικράτεια. Στο επίκεντρο αυτής της αναδιάρθρωσης βρίσκεται η απαξίωση της ανθρώπινης ζωής, και η υποβάθμιση της καθημερινότητας ντόπιων και μεταναστών.

Σε αυτόν τον μετασχηματισμό, η αστυνομοκρατία, όπως και η αναβάθμιση του ποινικού σπλοστασίου μέσα από τον Νέο Ποινικό Κωδικά και τις τροποποιήσεις του, κατέχουν εξαιρετικά ουσιώδη ρόλο: Σπέρνουν τον φόβο, περιορίζοντας το εύρος των επιλογών των από τα κάτω, κάνοντας τη σιωπή, την παραίτηση και την αποδοχή της υποτίμησής μας να φαντάζουν μονόδρομος.

Ειδικά στην Ελλάδα, η **δολοφονική** βία της αστυνομίας πλέον προωθείται και επιβραβεύεται από το κράτος. Η συνέχισή της είναι απαραίτητη για την ανεμπόδιση εφαρμογή των κρατικών πολιτικών και καπιταλιστικών προσταγμάτων, όπως επιφανειακά τα παραθέσαμε παραπάνω. Με αυτό ως δεδομένο, αντιμετωπίζουμε την κρατική δολοφονία του Κώστα Μανιουδάκη ως ένα περιστατικό άρρηκτα συνδεδεμένο με την κοινωνικο-πολιτική συγκυρία μέσα στην οποία διαδραματίστηκε.

Τα Τέμπη, η Πύλος, η κρατική δολοφονία του Κώστα Μανιουδάκη, παντελώς διαφορετικά περιστατικά, αναγνωρίζουμε πως έχουν κοινή ρίζα: Είναι προϊόντα της κοινωνικής αναδιάρθρωσης που επιχειρείται τα τελευταία χρόνια, για την εξασφάλιση της κερδοφορίας των από πάνω, και τη συρρίκνωση της ζωής των από κάτω.

Και ακριβώς επειδή η δημόσια ανάδειξή τους εκθέτει σε βάθος την κρατική πολιτική, η «συγκάλυψή» τους, ως επιθετική στρατηγική διαχείρισής τους εμφανίζεται με πανομοιότυπα μοτίβο – τηρουμένων των αναλογιών.

Όπως όλες οι υποθέσεις συγκάλυψης, έτσι και αυτές που μας απασχολούν, χαρακτηρίζονται:

- πρωτίστως από επικοινωνιακές εκστρατείες που επιχειρούν να συγκροτήσουν αφηγήματα που διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα, και την παρουσιάζουν βάσει των κυρίαρχων συμφερόντων
- ενέργειες άμεσης επέμβασης και αλλοίωσης του πεδίου όπου διαδραματίστηκαν τα επίμαχα περιστατικά
- ενέργειες νομικής οχύρωσης και υπεράσπισης των *μη αναλώσιμων προσώπων*, που εκτέθηκαν στη δημόσια σφαίρα και στον «έλεγχο» της κοινωνίας. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται και όλες οι ενέργειες καθυστέρησης και παρεμπόδισης των ελάχιστων νομικών διαδικασιών που αφορούν τα πρόσωπα αυτά. Ως μη αναλώσιμα πρόσωπα εννοούμε όλα εκείνα τα πρόσωπα των οποίων η ζωή «αξιολογείται» ως σημαντικότερη συγκριτικά με τις αναλώσιμες ζωές των από τα κάτω. Αναφερόμαστε σε αξιωματούχους και υπαλλήλους από την πλευρά του κρατικού μηχανισμού (υπουργούς, βουλευτές, δημοτικούς άρχοντες, αστυνομικούς, λιμενικούς κ.λπ.), όπως και στους συνεργάτες τους (επιχειρηματίες, εφοπλιστές κ.ο.κ.).

Με την συγκάλυψη των εγκλημάτων αυτών δεν επιχειρείται απλά η απόκρυψη των ευθυνών κάποιων φυσικών προσώπων. Σαφώς συμβαίνει και αυτό. Ακόμα, δεν πρόκειται απλά για μια

απόφαση με πρακτικό αντίκρισμα, ούτε για έναν λανθασμένο επιχειρησιακό χειρισμό ανθρώπων που κατέχουν εξουσία, σε μια στιγμή έκτακτων γεγονότων. Αν ήταν έτσι, η αποκάλυψη της αλήθειας θα ήταν αρκετή για να ανατρέψει την κατάσταση. Όμως εδώ η συγκάλυψη δεν πολεμάει την αλήθεια, αλλά τη φωνή, το ανάστημα και τον αγώνα της κοινωνίας. Ίσα ίσα που χρειάζεται την αλήθεια σε λανθάνουσα κατάσταση: Καθένας να γνωρίζει ή να υποψιάζεται τι έχει συμβεί, αλλά να μην τολμά να γυρέψει δίκιο. Κάπως έτσι, αυτό που αποκαλείται συγκάλυψη, αποτελεί στην ουσία μια επιθετική αναδιατύπωση της πραγματικότητας, με πρωταρχικό σκοπό την επίδειξη της υπεροχής των κυρίαρχων, και τη διατήρηση της ολοκληρωτικής επίθεσης στην καθημερινότητα των από κάτω.

Επιστρέφοντας στην υπόθεση των Τεμπών, ο κύκλος αγώνα που άνοιξε στις 26 Γενάρη, μετά τις μεγαλειώδεις συγκεντρώσεις, έδειξε πως ακόμα και 2 χρόνια μετά το έγκλημα, ο αγώνας δεν έχει χάσει την επαφή του με τον Δρόμο. Μάλιστα, μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα πως η επιστροφή των Τεμπών στο κοινωνικό προσκήνιο με αυτόν τον τρόπο, πάγωσε μεμιάς το κρατικό επιτελείο, οδηγώντας το σε αναδίπλωση. Η συγκάλυψη του εγκλήματος, μια διαρκής μέχρι τότε διαδικασία, πάγωσε. Και χρειάστηκε αρκετός καιρός μετά τις ακόμα μεγαλύτερες κινητοποιήσεις της 28ης Φλεβάρη, ώστε η ελληνική κυβέρνηση να κρίνει ότι ο κύκλος αυτός έκλεισε –δυστυχώς αναίμακτα– για να προχωρήσει σε μεγαλύτερο βάθος και με πιο λεπτά εργαλεία τη συγκάλυψη του εγκλήματος.

Το κράτος απευθύνεται στην κοινωνία μέσα από τα τηλεοπτικά πάνελ και τις ειδήσεις, και επιδιώκει με διάφορα εργαλεία να πείσει την κοινωνική βάση πως τα δικά του συμφέροντα είναι και δικά της. Όταν το κράτος διαφημίζει τα κατορθώματα του μισθοφορικού στρατού του, της αστυνομίας δηλαδή, σημαίνει πως βρίσκεται ήδη στην επίθεση. Υπό αυτό το πρίσμα, **η επανεμφάνιση της «αστυνομικής ρητορικής» και της καταστολής στην κεντρική πολιτική σκηνή** κάπου στις αρχές του Μάη δεν ήταν τυχαία. Το επικοινωνιακά σόου καταστολής καταλήψεων, η λασπολογία γύρω από το πανεπιστημιακό άσυλο και η καταπάτησή του (με αφορμή μικροσυμπλοκή στη Νομική), όπως και η εμφατική αστυνομοκρατία στον δημόσιο χώρο (με πρόφαση τις συγκρούσεις στο περιθώριο συναυλίας αλληλεγγύης με την Παλαιστίνη στα Εξάρχεια) αποτέλεσαν δείκτες ότι η επίθεση στην κοινωνία συνεχίζεται και βαθαίνει. Αποτέλεσαν δείκτες ότι ο πρόσφατος κύκλος αγώνα για τα Τέμπη «έπιασε» ένα όριό του. Και είναι βέβαιο πως αυτό το όριο το έπιασε γιατί αποσύρθηκε από τον Δρόμο – προσωρινά, μέχρι την επόμενη κάθοδό του.

Αν κάτι έδειξε ο βραχύβιος κύκλος αντιστάσεων που ξεκίνησε στις 26 Γενάρη είναι πως μόνο οι κοινωνικοί αγώνες μπορούν να εδραιώσουν την αλήθεια, και να αποδώσουν δικαιοσύνη. Είναι πιο ξεκάθαρο από ποτέ πως ο Δρόμος είναι ο μόνος δρόμος. Για την αλήθεια, την αξιοπρέπεια, τη δικαιοσύνη. Εδώ και τώρα!

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ

Δικαιοσύνη είναι η αντίσταση. Δικαιοσύνη είναι ο αγώνας. Οι δύο αυτές φράσεις έχουν καθιερωθεί μέσα στον λόγο της συνέλευσης, αφήνοντας ανοιχτό ένα ερώτημα: **Τι καλούμαστε να κάνουμε για να φτιάξουμε έναν πιο δίκαιο κόσμο; Μια πρόχειρη απάντηση είναι να κερδίσουμε έδαφος, και πάνω σε αυτό να χτίσουμε, ή τουλάχιστον να πειραματιστούμε.** Ο δικός μας αγώνας εκκινεί από μια άρνηση: Την άρνηση του κόσμου όπως τον περιγράψαμε ως εδώ. Είναι αγώνας που δίνει απαντήσεις και βάζει αναχώματα, και αυτά θα μας απασχολήσουν εδώ.

Είναι αγώνας για τη δική μας αλήθεια. Αγώνας που ασκεί πίεση στους μηχανισμούς εξουσίας, καταδεικνύοντας τη συγκάλυψη. Αγώνας για τη μνήμη, και την αποκατάσταση του τραύματος.

Η μνήμη και το πένθος, όπως και η κοινωνική και νομική πίεση στις αρχές, αποτελούν συμπληρωματικές όψεις των αντιστάσεων και των αγώνων μας, και τα συναντάμε και στα

εγκλήματα με τα οποία ασχολούμαστε σήμερα. Επιλέγουμε να σταθούμε λίγο παραπάνω σε αυτά, ως διαστάσεις των κοινωνικών αγώνων στις οποίες συχνά δεν δίνουμε τόσο χώρο, άλλοτε επειδή αποτυγχάνουμε να αναγνωρίσουμε την αξία τους, και άλλοτε επειδή οι εξελίξεις είναι τόσο κατατρεγμένες, και η ανάγκη να δώσουμε έγκαιρες και αξιοπρεπείς απαντήσεις επισκιάζει άλλες πτυχές των συλλογικών διεργασιών.

*

Η Μνήμη ως Πράξη Αντίστασης

Η μνήμη δεν είναι μία απλή αποθήκη γεγονότων. Είναι δράση. Έχει παρελθόν, παρόν και μέλλον. Εκτός από μια απλή αναδρομή προς τα πίσω, αποτελεί ένα ακόμα πεδίο αντιπαράθεσης ανάμεσα στην κοινωνία και την εξουσία: Από τη μία, η κοινωνική απαίτηση για δικαιοσύνη και αλήθεια· από την άλλη, η προσπάθεια να «ξεχαστούν» το γεγονός, να απονευρωθεί το νόημά τους, και η ιστορία να γραφτεί όπως βολεύει τους από τα πάνω. Κάθε δράση, λοιπόν, που στοχεύει στη διατήρηση της αλήθειας απέναντι στην αφήγηση της εξουσίας, είναι πράξη αντίστασης, είναι πράξη ελευθερίας. Δεν είναι απλή αναπόληση, μα διεκδίκηση. Η μνήμη, όπως και η λήθη, είναι κάθε άλλο παρά ουδέτερες διεργασίες

Αντίστοιχα, είναι πολλά παραπάνω από προσωπικές υποθέσεις: Αν και να σκεφτόμαστε ότι η μνήμη αφορά τη βιωματική ή προσωπική αποτύπωση γεγονότων και τραυμάτων, δεν είναι αποκλειστικά ατομικό βίωμα, αλλά κατασκευάζεται συλλογικά. Και αυτό διότι οι προσωπικές μας αναμνήσεις (μετα)σχηματίζονται και νοηματοδοτούνται μέσα σε μικρότερα ή μεγαλύτερα συλλογικά σχήματα της κοινωνίας. Η συλλογική μνήμη συγκροτείται στο κοινωνικό πεδίο, διαμορφώνεται μέσα από τους αγώνες, τη δημόσια αφήγηση και τις συλλογικές πρακτικές. Δεν αποτελεί μηχανική συνάρτηση ατομικών μνημών, αλλά κοινωνικό προϊόν, συχνά σε ευθεία σύγκρουση με τους μηχανισμούς εξουσίας.

Ο έλεγχος της κοινωνίας είναι δομικό σημείο της εξουσίας. Η λήθη αποτελεί μηχανισμό ελέγχου της μνήμης. Η λήθη επιστρατεύεται, όχι ως φυσική φθορά του χρόνου, αλλά ως μεθοδευμένη, κατασταλτική στρατηγική. «Επιλέγει» τι θα μείνει και τι θα διαγραφεί, αποτελώντας τη δεύτερη πράξη του εγκλήματος: Προκύπτει από μεθοδευμένες ενέργειες του κράτους ώστε να μην υπάρξει «μνήμη», να μην υπάρξει "ένοχος" ή να μην είναι το κράτος ο ένοχος, να συνεχίσει η ζωή σαν να μην έγινε τίποτα, να μην ταραχτούν τα λιμνάζοντα νερά του εφησυχασμού. Η ευθύνη υποβαθμίζεται, το τραύμα απομακρύνεται από τη δημόσια σφαίρα, ώστε να «κλείσουν» γρήγορα οι πληγές, να χαθούν πίσω από αναφορές σε «ανθρώπινη τραγωδία/μεμονωμένο λάθος/ατύχημα/κακιά στιγμή»· πίσω από «ατομικές υποθέσεις που δεν αφορούν την κοινωνία». Και όταν η συλλογική μνήμη διαγράφεται, οι αγώνες χάνουν τα κοινωνικά ριζώματά τους, και οι αντιστάσεις του μέλλοντος, φτωχότερες, χάνουν σημαντικά σημεία σύνδεσης με το παρελθόν. Η σύνδεση με το παρελθόν εξυπηρετεί ως εφελτήριο για πληρέστερες αναλύσεις, δράσεις, ρήξεις με τον πολιτισμό της εκμετάλλευσης στο παρόν.

Η λήθη, λοιπόν, αν και φαινομενικά ουδέτερη ή «θεραπευτική», αποτελεί συχνά ένα εργαλείο εξουσιαστικής επιβολής. Η εξουσία επιδιώκει να ελέγχει το παρόν και το μέλλον, μέσα από τη διαμόρφωση (της ανάμνησης) του παρελθόντος. Κάθε φορά που το κράτος μιλά για «επανεκκίνηση», «βελτίωση», «συγχώρεση», στην πραγματικότητα μας καλεί να ξεχάσουμε. Η επανεκκίνηση του τρένου, για παράδειγμα, οι δημόσιες συγγνώμες χωρίς ουσία, οι αποσπασματικές διώξεις, δεν είναι τίποτα άλλο από μια πολιτική του «να τελειώνουμε». Η λήθη, έτσι, εκτός από «θεραπεία», παρουσιάζεται και ως προϋπόθεση ειρήνης, από τους ίδιους που κηρύζει τον πόλεμο στην κοινωνία.

Η συλλογική μνήμη δεν είναι ένα εργαλείο απλής ιστορικής αναδρομής, δεν ενδιαφέρεται μόνο για την καταγραφή του παρελθόντος, αλλά πρωτίστως αποτελεί διεκδίκηση: Να

κατονομάσουμε την αδικία, να αναδείξουμε τους υπεύθυνους, να καταγραφεί στη δημόσια σφαίρα η δική μας αφήγηση, να διαταράξουμε την «κανονικότητα». Η «κανονικότητα», άλλωστε, είναι αυτή που οδήγησε στον θάνατο. **Το να θυμάσαι, σε μια κοινωνία που καλείται να ξεχάσει, είναι αντίσταση.** Άνθρωποι, συλλογικότητες, κοινότητες γίνονται ζωντανοί φορείς της ιστορίας. Η συλλογική μνήμη είναι αυτή που κρατά το γεγονός ενεργό, πολιτικό και επίμονο. Η μνήμη ζει στους δρόμους, στις φωνές των διαδηλώσεων, στα πανό, τις αφίσες, τα κείμενα, τις μαντινάδες, που αρνούνται να επιτρέψουν να πέσει «σιγή» επάνω στους νεκρούς. Οι πορείες, τα συνθήματα, οι καταλήψεις δεν είναι απλώς εκδηλώσεις πένθους, αλλά πράξεις κοινωνικής ανάκτησης του νοήματος.

Η μνήμη και το συλλογικό πένθος είναι αλληλένδετες διαδικασίες. Το πένθος, όταν μετατρέπεται από ατομική σιωπή σε συλλογική διαδικασία, λειτουργεί ως αφετηρία της συλλογικής μνήμης. Το συλλογικό πένθος ονοματίζει την απώλεια, κατονομάζει τους ενόχους και μετασχηματίζει τη θλίψη σε κοινωνική οργή και διεκδίκηση. Η συλλογική μνήμη, σε αυτή τη βάση, συνιστά το θεμέλιο για την αξίωση δικαιοσύνης. Με άλλα λόγια, η συλλογική μνήμη είναι αυτή που δημιουργεί τη συνέχεια ανάμεσα στον θάνατο και τη ζωή. Μετατρέπει την απώλεια σε συλλογικό τραύμα που ζητά λόγο, δικαιοσύνη και πράξη. Είναι φορτισμένη με αντιστάσεις και με την υπόσχεση πως δεν θα επιτρέψουμε να επαναληφθεί το έγκλημα. Το «να μην ξεχαστεί» δεν είναι απλώς σύνθημα, είναι θέση μάχης.

Η ειρήνη χωρίς μνήμη είναι συνενοχή.

Η ζωή χωρίς μνήμη είναι μια φαιδρή επανάληψη του θανάτου.

*

Και επιτέλους, να μετατρέψουμε το τραύμα σε ουλή

«Το Kintsugi είναι μία ιαπωνική τέχνη για τη θεραπεία σπασμένων κεραμικών και αντικειμένων· αυτή τη λέξη χρησιμοποιούν: θεραπεία. Αντί να κολλήσει τα κομμάτια πίσω με έναν τρόπο που κρύβει τις ρωγμές, το Kintsugi κάνει τις ρωγμές ακόμα πιο ορατές, γεμίζοντάς τις με κόλλα αναμειγμένη με κονιορτοποιημένο χρυσό. Σύμφωνα με το Kintsugi, η ρωγμή είναι σημαντική στην ιστορία του αντικειμένου. Όσα κομμάτια μας έσπασαν, μαζί με την τζαμαρία της Γλάδστωνος, γεμίζουμε με γκλίτερ. Ίσως και να είναι αυτή η κουήρ τέχνη ενάντια στη βία της ετεροπατριαρχίας, της κανονικότητας, των συνόρων, της δολοφονίας. Δεν κρύβουμε τις ρωγμές, δεν αποποιούμαστε τις ευαλωτότητές μας, δεν σταματάμε να μιλάμε για τη Zackie.»

~Μυρτώ Τσιλιμπουνίδη

Η πολιτική του γκλίτερ: ακόμα ένα κείμενο για τον Ζακ/τη Zackie

Αντιλαμβανόμαστε την απώλεια ως βαθιά πληγή που -μέσα σε όλα τα άλλα- μας υπενθυμίζει πως είμαστε ευάλωτες, πως είμαστε αναλώσιμοι. **Η ευθραυστότητα αυτή της ύπαρξής μας μπορεί να διαχυθεί ως «τραύμα» σε περισσότερα από ένα «σώματα».** Στις κρατικές δολοφονίες το ζήτημα της απώλειας έχει ένα πιο ειδικό βάρος: **Μιλάμε για μία απώλεια που οφείλεται σε συσχετισμούς δύναμης, μία ευαλωτότητα που μας έχει επιβληθεί από τους από τα πάνω.** Ούτε την έχουμε επιλέξει, ούτε έχουμε προετοιμαστεί για αυτή. Και μας είναι καθαρό πως **τη βιώνουμε τουλάχιστον ως άδικη.**

Το πένθος, που διαδέχεται την απώλεια, είναι ένα κράμα καταστάσεων και συναισθημάτων στα οποία «εκτεθήκαμε», αναγνωρίσαμε και αντιμετωπίσαμε συλλογικά σαν «σώμα» με αφορμή την κρατική δολοφονία του Κωστή. Αυτή η «έκθεση» στο πένθος της οικογένειας ήρθε με φυσικό τρόπο από το άνοιγμα του Αναστάση και την παρουσία του στη διαδικασία της συνέλευσης. Έτσι, το πένθος κατάφερε να διαχυθεί στο συλλογικό σώμα και αυτό ανέλαβε να το κοινωνικοποιήσει. Δεν σημαίνει πως όλα τα άτομα νιώθουμε το ίδιο ακριβώς συναίσθημα, στον

ίδιο βαθμό ή τον ίδιο χρόνο. Το πένθος άλλωστε δεν βιώνεται με τον ίδιο τρόπο από όλα μας. Αυτό που συμβαίνει είναι πως **συν-βιώνουμε μία κατάσταση**, «την κάνουμε δική μας».

Όσο προσπαθούμε να διατυπώσουμε ή να προσδιορίσουμε -από κοινού και με ακρίβεια- αυτή τη συν-βίωση του συλλογικού πένθους, τόσο οι συζητήσεις μας καταλήγουν σε φαινομενικά αταίριαστα, φαινομενικά «αντίπαλα» σημεία: Από τη μία νιώθουμε πως είναι ένα συναίσθημα πολύ βαρύ που ενέχει ένα ασήκωτο φορτίο, και -σαν αποτέλεσμα της απώλειας- συνοδεύεται από σιωπή και μοναξιά· συναισθήματα που σε «παγώνουν» και σε ακινητοποιούν. Προσθέτοντας όμως στην «απώλεια» το αίσθημα της «αδικίας», αναγνωρίσαμε πως, ταυτόχρονα με τα παραπάνω, βιώνουμε και συναισθήματα που βρίσκονται σε «κίνηση». Σαν κάτι μέσα μας να μην μπορεί να ησυχάσει, να ασφυκτιά και να ψάχνει τον δρόμο και τον τρόπο να εκφραστεί.

Αυτό που σιωπά και αυτό που δεν μπορεί να ησυχάσει πιστεύουμε ότι τα γεφυρώνει το «συλλογικό». Καθόλου τυχαία, λοιπόν, αυτές οι διεργασίες έλαβαν τον χώρο και τη βαρύτητα που τους αναλογεί μέσα σε μία **διαδικασία συλλογική, οριζόντια, ανοιχτή και με διάρκεια**. Μία διαδικασία, δηλαδή, που εξ ορισμού αρνείται την ιεραρχία, τη στιγμή που αγκαλιάζει τη διαφορετικότητα. Και ακριβώς επειδή -ως ανοιχτή διαδικασία- αποτελεί σημείο συνάντησης διαφορετικών οπτικών, **έχει τη δυναμική πρώτα απ' όλα να φανταστεί και στη συνέχεια να δώσει έναν πολυδιάστατο πολιτικό αγώνα**.

Για να καταλάβουμε **το συλλογικό πένθος ως εργαλείο αγώνα και αντίστασης**, χρειάζεται να αναρωτηθούμε για τον τρόπο με τον οποίο «είθισται» να πενθούμε τους ανθρώπους (που νιώθουμε δικούς) μας: είτε πίσω από κλειστές πόρτες είτε μέσα σε εκκλησίες, πάντως σίγουρα μακριά από τον δημόσιο χώρο. Να γίνουμε αόρατες, να θρηνούμε βουβά. Όχι δημόσια κλάματα, όχι ξεσπάσματα. «Τριήμερο εθνικό πένθος». Μνημόσυνα και φωτογραφίες στον τοίχο. Αυτοσυγκράτηση και γρήγορη «ανάρρωση». Μελαγχολία και αποδοχή. Αποδοχή της απώλειας σαν κάτι που συνέβη στο παρελθόν και δεν βρίσκει καμία θέση στο παρόν ή το μέλλον. Αποδοχή ότι μας ενώνει περισσότερο ο θάνατος παρά η ζωή. Σαν μήτε η ζωή μήτε και ο θάνατος να μας ανήκουν. Ματαιώση.

Αυτές είναι οι νόρμες του κυρίαρχου αφηγήματος. Ένα πλαίσιο κανόνων και συμπεριφορών που αναπαράγει ανθρώπους αόρατους, απομονωμένους, με απενεργοποιημένες τις αισθήσεις ή έστω σε «λανθάνουσα κατάσταση». Τελικά, απatheίς. Ώστε να μπορεί «να ριζώσει ο φόβος, και να μην αφεθεί άλλη επιλογή στους από τα κάτω, πέρα από τη σιωπή, την παραίτηση και την αποδοχή της υποτίμησής τους».

Ο αγώνας ενάντια στη συγκατάλυψη της κρατικής δολοφονίας του Κωστή ανέδειξε πως **η συλλογικοποίηση του πένθους είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανάλυση και τη θέση ενάντια στις κρατικές δολοφονίες**. Όταν βρίσκονται σε διαλεκτική παράγουν μια **τέτοια δυναμική, έναν συνολικό και πλήρη αγώνα που διεκδικεί στην πράξη τη σύγκρουση ακόμα και τη ρήξη με το κυρίαρχο καθεστώς**.

Μια τέτοια δυναμική μπορεί να μοιράσει το φορτίο της απώλειας και του τραύματος έξω από τα στενά όρια της οικογένειας, και τελικά να το αλαφρύνει. Να δημιουργήσει στενούς δεσμούς, συντροφικούς και διαπροσωπικούς, ικανούς να γεφυρώσουν το κενό που αφήνει η μοναχική διαχείριση της απώλειας. Κι έτσι, να εναντιωθεί έμπρακτα στις πατροπαράδοτες συνήθειες που μας υποδεικνύουν το πένθος σαν μία ατομική δοκιμασία.

Μπορεί να αναζητήσει το δίκαιο έξω από την ασάφεια των φιλοσοφικών, ηθικολογικών ή θεολογικών συζητήσεων. Μπορεί να το διεκδικήσει ακόμα και έξω από τη «μόνη» σαφή επιλογή του απονευρωμένου νομοθετικού πλαισίου της αστικής δικαιοσύνης. Να μην εσωτερικεύει την οργή, αλλά να της δίνει φωνή και δρόμους για να εκφραστεί. Να κάνει το πένθος μας οργή.

Μπορεί να φανταστεί και να περιγράψει έναν κόσμο χωρίς καταπιεστές και καταπιεσμένα. Να επιμένει στις κινήσεις εκείνες που μπορούν να τον διεκδικήσουν.

Μπορεί να θέσει σε κίνηση τη μνήμη κάνοντάς τη συλλογική υπόθεση που, παραμένοντας ζωντανή, βρίσκεται σε ανοιχτό διάλογο με το παρελθόν και το μέλλον.

Μπορεί να μετουσιώνει τον θρήνο, την αγανάκτηση και τη μελαγχολία όχι σε ματαίωση, αλλά σε συνέπεια, εγρήγορση, ετοιμότητα, αποφασιστικότητα και επιμονή. Να ενεργοποιήσει την ευθύνη και τη διαθεσιμότητα.

Είναι η δυναμική εκείνη που μπορεί να βάλει ανάχωμα στη βία της σιωπής, της απομόνωσης και της παθητικής αποδοχής.

Να προτάξει την πολιτική της αντίστασης απέναντι στην πολιτική της βίας και του φόβου.

Και επιτέλους, να μετατρέψουμε το τραύμα σε ουλή.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΕΙΝΑΙ Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Ανοιχτή συνέλευση για την κρατική δολοφονία του Κώστα Μανιουδάκη
anoixti_kmanioudakis_xania@espiv.net
anoixti4kmanioudakis.noblogs.org